

POLITICS

*Людина – це тварина політична!
Аристотель*

СИЛАБУС навчальної дисципліни ПОЛІТОЛОГІЯ

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГІУМ»
ІМЕНІ Т.Г. ШЕВЧЕНКА

НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ
ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ ТА
СОЦІОГУМАНІТАРНИХ
ДИСЦИПЛІН ІМЕНІ
О. М. ЛАЗАРЕВСЬКОГО

КАФЕДРА
ПРАВА, ФІЛОСОФІЇ ТА
ПОЛІТОЛОГІЇ

Освітній ступінь
Кількість кредитів
Рік підготовки, семестр

бакалавр
3
3 рік

Компонент освітньо-професійної
програми

**Вибірковий компонент
в межах університету**

Мова викладання

українська

Дні занять

згідно з розкладом

Консультації

щовівторка 11.00 –12.00 зможливістю
дистанційної роботи на платформах
Moodl, ZOOM та Google-class).

Викладач

кандидат політичних наук, доцент
Костирев Андрій Геннадійович

Контакти

e-mail: akostyrev@ukr.net,
akostyrev18@gmail.com.
Facebook Messenger Andrey Kostyrev
Viber, Telegram 066-6484662.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Політологія являє собою базову навчальну дисципліну, опанування якою є обов'язковим для підготовки бакалаврів зі всіх спеціальностей в галузі гуманітарні науки. Метою викладання навчальної дисципліни «політологія» є формування у студентів цілісного уявлення про політичну систему суспільства, її структуру, основні інститути та функції.

Відповідно до означеної мети основними завданнями постають:

- творче осмислення та оцінка політичних ідей минулого та основних політологічних теорій;
- оволодіння систематизованими, цілісними знаннями про політику, політичну сферу суспільного життя та політико-владні відносини;
- урозуміння сутності держави як політичної форми організації суспільства та базового елементу політичної системи;
- засвоєння концептуальних підходів щодо форм і закономірностей функціонування політичних інститутів;
- формування вмінь та навичок самостійно аналізувати суспільно-політичні явища та процеси;
- виховання громадян демократичної держави з високим рівнем патріотизму, політичної свідомості та культури.

Обсяг дисципліни

	Денна форма	Заочна форма
Кількість кредитів ECTS	3	3
Кількість годин:		
лекції	16	12
практичні / семінарські	14	8
самостійна робота студента	60	70

Статус навчальної дисципліни

вибіркова.

Очікувані результати навчання

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- етапи розвитку світової та української політичної думки;
- базові сучасні політологічні концепції;
- структуру і функції політичної системи;
- теорії походження, парадигми, ознаки, функції держави, характерні особливості різних форм державного устрою і державного правління, ознаки демократичного, тоталітарного, авторитарного політичних режимів;
- сутність, ознаки, функції, типологію політичних партій, типологію партійних систем;
- демократичні принципи сучасних виборів, типологію та особливості виборчих систем;
- особливості функціонування політичної системи в Україні.

вміти:

- застосовувати отримані знання при аналізі державних та світових суспільно-політичних процесів;
- давати характеристику держави за базовими ознаками форми правління та устрою;
- здійснювати порівняльний аналіз різних політичних режимів;
- класифікувати політичні партії, партійні та виборчі системи;
- давати науково обґрунтовану характеристику основним інститутам політичної системи

України, оцінювати ефективність функціонування різних суб'єктів політики.

Зокрема, вивчення навчальної дисципліни «Політологія» сприятиме формуванню таких загальних та спеціальних компетентностей як:

Шифр згідно СВВ	Компетентності
	загальні
ЗК 01	Знання предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 02	Здатність спілкуватися іноземною мовою
ЗК 03.	Здатність бути критичним і самокритичним.
ЗК 05.	Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології.
ЗК 06	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина.
ЗК 07	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства
	спеціальні
СК 01	Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат політичної науки.
СК 02	Здатність застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної політичної думки.
СК 03	Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
СК 04	Здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії та політичної методології у фаховій діяльності.
СК 05	Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
СК 09	Здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефхівців.

ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістових модулів:

1. Історія політичної думки.
2. Політичні інститути і процеси.

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	Разом	у тому числі					Разом	у тому числі					
		л	пр	лаб.	інд.	срс		л	пр	лаб.	інд.	срс	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Змістовий модуль 1. Історія політичної думки													
Тема 1. Політичні ідеї античності, середньовіччя та Ренесансу	10	2	2			6	10	2					6
Тема 2. Становлення та розвиток ліберальних та соціалістичних теорій у європейській політичній думці	12	4	2			6	12	2	2				6
Тема 3. Історія політичної думки в Україні	12	2	2			8	12	2	2				10
Змістовий модуль 2. Політичні інститути і процеси													
Тема 4. Політична влада і політичні системи	14	2	2			10	14	2	2				12
Тема 5. Держава – головний інститут політичної системи суспільства	14	4	4			10	14	2	2				12
Тема 6. Політичні партії, партійні та виборчі системи	14	2	2	...	...	10	14	2	...	...	...		12
Тема 7. Політична культура і політична комунікація	14	2	2			10	14	2					12
Усього годин	90	16	14			60	90	12	8				70

Структура кожного змістовного модуля складається з трьох блоків – лекційного блоку, блоку самостійної роботи та блоку семінарських занять. Ці блоки націлені на забезпечення опанування тематикою дисципліни не тільки як результату пасивної роботи «на прийом» під час прослуховування лекцій та прочитання рекомендованої літератури у процесі самостійної роботи, але й активної творчої діяльності «на віддачу», яка полягає у критичному осмисленні матеріалу лекцій, навчальних посібників наукових і публіцистичних статей, кваліфікованій участі у дискусіях під час семінарів, підготовці змістовно глибокого та методично правильно оформленого авторського есе по тематиці кожного модуля, виконанні контрольного тесту та відповіді на іспиті. Іспит, водночас, є формою підсумкового контролю успішності навчання.

ТЕМАТИКА ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Історія політичної думки

Тема 1. Політичні ідеї античності, середньовіччя та Ренесансу. Патріархально-патерналістська концепція держави Конфуція. Ідеальна держава Платона. Проблеми походження, сутності та форми держави у вченні Аристотеля. Теоретичні погляди Цицерона на державу. Компетенції «граду земного» і «граду Божого» у теології Аврелія Августина. Питання походження, сутності і форми держави у вченні Фомі Аквінського. Ідея розмежування законодавчої та виконавчої влади держави у поглядах Марсилія Падуанського. Тлумачення сутності політики у творах Н. Макіавеллі. Погляди на державу Жана Бодена. Ідеї представників утопічного соціалізму Т. Мора і Т. Кампанелли.

Тема 2. Становлення та розвиток ліберальних та соціалістичних теорій у європейській політичній думці. Політичні погляди Ш. – Л. Монтеск'є. Вчення про державу і право Г. Гроція. Теорія природного права і суспільного договору Б. Спінози. Політичні погляди Т. Гоббса. Політичне вчення Дж. Локка. Політичне вчення Ж.-Ж. Руссо. Політико-правові погляди І. Канта. Політико-правове вчення Г. Гегеля. Теорія ліберальної демократії А. Токвіля. Утилітаризм І. Бентама. «Нова політична філософія» О. Конта. Позитивізм Г. Спенсера. Закон рівної свободи. Концепція «індустріального суспільства» А. Сен-Сімона. Проект суспільного устрою Ш.Фур'є. «Соціалістичне суспільство» Р. Оуена. Науковий соціалізм К. Маркса. Проблеми походження, сутності та історичних перспектив держави у працях Ф. Енгельса. Анархія П. Прудона, М. Бакуніна та Ж. Сореля. Ленінська теорія соціалістичної революції та диктатури пролетаріату. Політична соціологія М. Вебера. Неомарксизм А. Грамші та І. Валерстайна. Американська і французька школи політичної науки: неолібералізм і європейський соціалізм.

Тема 3. Історія політичної думки в Україні. Пам'ятки політичних думок мислителів Київської Русі. Релігійно-політичні ідеї митрополита Іларіона. Українська політична думка в козацько-гетьманську добу. Формування політичних ідей в умовах українського культурно-національного відродження. Ідеї волі та демократії, проблеми відновлення української державності. Погляди на державу М. Костомарова. Політичні поезії Т. Шевченка. Політичні погляди М. Драгоманова. Політичні погляди С. Подолинського. Погляди на державу І. Франка. Політичні погляди М. Грушевського. Соціалізм В. Виниченка. Консервативна концепція С. Томашівського. Політичні погляди В. Липинського. Дослідження української державності В. Кучабського. Політична позиція М. Михновського. Інтегральний націоналізм Д. Донцова. Націократія М. Сціборського. Національно-державницька концепція С. Дністрянського. Концепція побудови української державності В. Старосольського. Націонал-демократизм О. Бочковського.

Змістовий модуль 2. Політичні інститути і процеси.

Тема 4. Політична влада і політичні системи. Особливості політичної влади. Суб'єкти і об'єкти політичної влади. Політичне лідерство. Концепція «правлячих класів» Г. Моска. Варіанти класифікації еліт В. Паретто. Р. Міхельс: «залізний закон олігархічних тенденцій» у демократії. Р. Манхейм: новий спосіб самоінтерпретації еліти. Теорії меритократії Д. Белла. Тенденції розвитку еліт Дж. Бернхема. Процес формування еліт. Типологія еліт. Порівняльний аналіз сучасних українських політичних еліт та їхнього впливу на політичні процеси у державі. Поняття політичної системи. Функції суспільної системи за Т. Парсонсом. Теорія політичної системи Д. Істона. Типологія політичних систем Г. Алмонда. Порівняльний аналіз демократичних, авторитарних та тоталітарних систем. Політичні принципи і основні концепції демократії. Політична система України на шляху демократичного розвитку: проблеми і перспективи.

Тема 5. Держава – головний інститут політичної системи суспільства. Сутність і ознаки держави. Основні концепції походження держави. Функції сучасної держави. Форми державного устрою. Форми державного правління. Політичні режими та їх характеристика. Вищі органи сучасної держави і поділ державної влади. Громадянське суспільство і правова держава. Вищі органи державної влади сучасної України: особливості взаємодії і розподілу влади.

Тема 6. Політичні партії, партійні та виборчі системи. Поняття політичної партії. Походження політичних партій. Класифікація політичних партій. Визначення партійної системи. Типологія партійних систем. Однопартійна та гегемоністська партійні системи. Партійна система домінування та двопартійна система. Партійні системи обмеженого та поляризованого плюралізму. Атомізована партійна система. Визначення виборчої системи. Показники ефективності виборчої системи. Порівняльний аналіз виборчих систем та їх ефективності. Технологічний аспект впливу виборчого ладу на партійну систему. Три соціологічні закони М. Дюверже. Партійна та виборча системи в Україні: етапи становлення і сучасний стан.

Тема 7. Політична культура і політична комунікація. Сутність, структура і динаміка політичної культури. Політична свідомість. Політична психологія та ідеологія. Політична соціалізація. Політична культура у різних суспільно-економічних і цивілізаційних формаціях. Політична культура в Україні. Патріотизм vs націоналізм. Політична комунікація: поняття, функції, рівні. Походження і структура сучасної медіа-системи. Політичні функції ЗМІ. Взаємодія політичної та медіа-систем. Політика у мережевому суспільстві. Стан і проблеми політичної комунікації в Україні. Міжцивілізаційна комунікація як геополітична функція України.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

- Баранівський В. Ф. Політологія [Текст] : підручник / В. Ф. Баранівський ; Нац. акад. упр. - Київ : НАУ, 2016. - 235 с.
- Історія політичної думки: навч. енцикл. словник-довідник для студентів вищ. навч. закл. / За заг. ред. Н. М. Хоми [В.М. Денисенко, Л.Я. Угрин, Г.В. Шипунов та ін.]. – Львів: «Новий Світ-2000», 2014. – 766 с.
- Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. – Львів : «Новий Світ-2000», 2017. – Т.1.: Від зародження до початку ХХ ст. – 404 с.
- Історія політичної думки: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, І. Ю. Вільчинська та ін.]; 2-е вид., перероб. і доп. – Львів : «Новий Світ-2000», 2017. – Т.2.: ХХ – початок ХХІ ст. – 598 с.
- Колодій А. *Політологія*: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Ельга-Н, Ніка-Центр, 2007. 584 с.
- Конституція України [Текст]: станом на 22 січ. 2018 р.: відповідає офіц. тексту. - Харків : Право, 2018. - 70, [2] с.
- Кормич А. І. Історія вчень про державу і право : навч. посіб. / Кормич А.І. – К. : Правова єдність, 2009. – 312 с.
- Кухта Б. Політологія. Історія і теорія політичної науки: курс лекцій / Кухта Б., Красівський О., Ліпенцев А. – Львів : Кальварія, 2004. – 272 с.
- Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи : підручник : у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми ; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів : «Новий Світ-2000», 2017.
- Політологічний енциклопедичний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Горбатенко В.П., Саприкін А. П., Шемшученко Ю. С. та ін. Київ: Генеза. 2007. 395 с
- Політологія : [підруч. для студентів вищ. навч. закл.] / за ред. В. Г. Кременя, М. І. Горлача. Київ; Харків : Єдинорог, 2007. 640 с.
- Політологія у запитаннях і відповідях : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. К. М. Левківського. К.: Вищ. шк., 2003. 263 с.
- Політологія: навчальний енциклопедичний словник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації / За наук. ред. д-ра політ. н. Н.М. Хоми [В.М. Денисенко, О.М. Сорба, Л.Я. Угрин та ін.]. Львів : «Новий Світ-2000», 2014. 779 с.
- Політологія: підруч. / за ред. О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенка. 3-тє вид., перероб., доп. Київ: Академія, 2008. 567 с.
- Політологія: підручник / [М. П. Требін та ін.]; за ред. проф. М. П. Требіна; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2018. 460 с.
- Половець В. М., Мисюра О. О. *Політологія*. Курс лекцій: навчальний посібник для студентів гуманітарних і природничих факультетів. Чернігів, 2014. 212 с.
- Потульницький В. Нариси з української політології (1991–2006) / Потульницький В. К. : Либідь, 2007.– 320 с.
- Потульницький В.А. Теорія української політології. Курс лекцій.-К., Либідь.- 1993. .– 280 с.
- Прикладна політологія: навч. посіб. / за ред. В. П. Горбатенка. – К.: Академія, 2008. 472 с.
- Пугачев В., Соловьев А. *Введение в политологию*. Москва: Аспект Пресс, 2008. 448 с. URL: https://www.gumer.info/bibliotek_Buks/Polit/Pugach/index.php

- Рудич Ф. М. *Політична система та інститути громадянського суспільства в сучасній Україні* : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Либідь, 2018. 439 с.
- Санжаров С. М. *Історія вчень про державу і право. Від найдавніших часів до початку ХІХ століття* : навч. посіб. / Санжаров С.М. / Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. – Луганськ, 2008. – 148 с.
- Скиба В. Й. та ін. *Вступ до політології. Екскурс в історію правничо-політичної думки* / Скиба В.Й., Горбатенко В.П., Туренко В.В. Київ: Основи, 1996. (трансформація гуманітарної освіти в Україні). 717 с.
- Сліпець П. П. *Політичні цінності: теорія і методологія пізнання та реалізації*. – К.: Знання України, 2009. – 251 с.
- Цюрупа М. В., Ясинська В. С. *Основи сучасної політології*: підруч. Київ: Кондор, 2009. 354 с.
- Шляхтун П. П. *Політологія (теорія та історія політичної науки)*. Київ, Либідь. 2019. 470 с.
URL: <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-52.html>
- Додаткова література:**
- Бойко О. Д. *Політичне маніпулювання*: навч. посіб. / Олександр Дмитрович Бойко. К.: Академвидав, 2010. – 432 с. (Серія "Альма-матер").
- Бурдяк В. І. *Політична культура, ідеологія, психологія*: навч. посіб. / Бурдяк В. І., Ротар Н. Ю. – Чернівці: Рута, 2006. – 104 с.
- Вебер М. *Политика как призвание и профессия. Избр. Произведения*. - М., 1990. – 412 с.
- Вебер М. *Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика* / Олександр Погорілий (пер.). – К.: Основи, 1998. – 534 с.
- Гаєвський Б. А. *Сучасна українська політологія*: навч. посіб. / Борис Аркадійович Гаєвський. – К. : Міжрегіон. акад. управління персоналом (МАУП), 1999. – 266 с.
- Герасимчук Т. Ф. *Концептуальні основи теорії політики*: навч. посіб. / Герасимчук Т. Ф., Киридон А. М., Троян С. С. – Рівне: Вид. Зень О.М., 2008. – 307 с.
- Гонюкова Л. В. *Суспільно-політичні об'єднання: теорія і практика*: навч.-метод. посіб. / Л. В. Гонюкова, Б. М. Максимець. – К. : Генеза, 2009. – 234 с.
- Гриценко З. І. *Історія світової та вітчизняної культури, соціологія, політологія* : Короткий словник термінів і понять / Гриценко З. І., Довбня О. М., Волошан М. М. – Х. : Харківський держ. аграрний ун-т ім. В. В. Докучаєва, 1998. – 122 с.
- Даль Роберт А. *Поліархія. Участь у політичному житті та опозиція* / О.Д. Білогорський (пер.з англ.). – Х.: Каравела, 2002. – 216 с.
- Данильян О. Г. *Політична влада як механізм регулювання конфліктів у сучасних суспільствах* / О. Г. Данильян // Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія : Філософія, філософія права, політологія, соціологія. - 2014. - № 4. - С. 7-14.
- Дарендорф Ральф. *У пошуках нового устрою: Лекції на тему політики свободи у ХХІ столітті* / Анастасія Орган (пер.з нім.). – К.: Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2006. 110 с.
- Дюверже Морис. *Политические партии* / Л. А. Зимина (пер.с фр.). – 4-е изд. – М.: Академический Проект; Трикста, 2007. – 540 с.
- Иванов В. Н, Матвиенко В. Я., Патрушев В. И., Молодых И. В. *Технологии политической власти: зарубежный опыт*/ В. Н. Иванов, В. Я. Матвиенко, В. И. Патрушев, И. В. Молодых. – Київ: Вища школа, 1994. – 263 с.

- Кін Дж. Громадянське суспільство: старі образи, нове бачення. – К.: К.І.С.: Аналітично-дослідницький центр "АНОД", 2000. – 191 с.
- Короткий оксфордський політичний словник / пер. з англ.; за ред. Ієна Макліна, Алістера Макмілана. – 2-е вид. – К. : Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2006. – 789 с.
- Костырев А. Г. Украина: буфер или форум? Межцивилизационная коммуникация как геополитическая функция Украины / А. Г. Костырев. – LAP Lambert Academic Publishing, 2013. – 160 с.
- Кочубей Л. О. Виборчі технології : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / Кочубей Л. О. – К. : Укр. центр політ. менеджменту, 2008. – 332 с.
- Кузенко У. І. Політична функція держави та її реалізація в Україні / Уляна Іванівна Кузенко. – Івано-Франківськ : Приват. ВНЗ Ун-т Короля Данила, 2018. – 20 с.
- Макиавелли Н. Государь. – М., 2004. – 134 с.
- Мойзес Н. Занепад влади. / Пер. О. Дем'янчук. Київ: Book Chef, 2017. 448 с.
- Парето Вильфредо. Компедиум по общей социологии / Государственный ун-т Высшая школа экономики / А.А. Зотов (пер.с ит.). – 2-е изд. – М. : Издательский дом ГУ ВШЭ, 2008. – 512 с.
- Почепцов Г. Г. Інформаційна політика: навч. посібн. / Г. Г. Почепцов, С. А. Чукут. 2-ге вид., стер. К. : Знання, 2008. 663 с. (серія "Вища освіта XXI століття").
- Токвиль А. де. Демократия в Америке. - М.,1992. -286 с.
- Энгельс Ф. Происхождение семьи, частной собственности и государства. / К. Маркс, Ф. Энгельс собр. соч. т. 22.
- Grigsby, Ellen. *An Introduction to Political Science*. 4-th edition. University of New Mexico, 2009. pp. 42-56. URL: <http://www.nicat-mammadli.narod.ru/b1.html/b35.pdf>
- Munroe, Trevor. *An Introduction to PoliticS*. 3d edition. Canje Press, 2002. pp. 1-79. URL: <https://lifeinmoscow.files.wordpress.com/2011/06/political-science.pdf>

ПОЛІТИКА ДИСЦИПЛІНИ ТА ОЦІНЮВАННЯ

Студент має право:

- вільно висловлювати свої думки усно або письмово, аргументуючи їх знаннями провідних засад освітнього менеджменту, економіки, права тощо;
- вносити пропозиції щодо формування та реалізації власної освітньої траєкторії; активізації власної самостійної пізнавальної діяльності, форм і методів проведення аудиторних занять;
- відпрацьовувати пропущені заняття в установленому порядку;
- отримати індивідуальні консультації у викладача.

Студент зобов'язаний:

- відвідувати заняття всіх видів відповідно до встановленого дирекцією розкладу, запізнення на заняття допускається тільки з поважних причин;
- брати активну участь у роботі під час аудиторних та онлайн-занять, дотримуватися правил етичної поведінки, поважати думки та права інших студентів і викладача;

Політика щодо дедайнів та перескладання. Пропущені з поважної причини заняття дозволяється відпрацьовувати впродовж **двох тижнів** після завершення дії поважної причини і при наявності документа-підстави (довідки, розпорядження про індивідуальних графік відвідування тощо).

Політика щодо академічної доброчесності. Студенти керуються нормами «Положення про академічну доброчесність здобувачів освіти в національному університеті «Чернігівський колегіум» імені Т.Г.Шевченка» (Наказ Ректора № 383 від 27.12.2019 р. зі змінами і доповненнями від 23.12.2020 (<https://drive.google.com/file/d/1YOj2QK3xW-03evO8Tkg1o3ZKUAbBL-VH/view>)). У процесі навчання (при підготовці творчих есе і відповідей на семінарах та іспиті) забороняються плагіат, фабрикація та фальсифікація результатів, списування, хабарництво.

Політика щодо викладання. Викладання навчальної дисципліни відбувається на засадах студентоцентризму, антропоцентризму, гуманізму, поваги до соціокультурного плюралізму.

Бали за основні види робіт нараховуються наступним чином:

- за роботу на лекційних заняттях по кожній темі – 2 бали (1 бал за годину);
- за роботу на семінарських заняттях по кожній темі – до 5 балів (до 3 балів – за відповідь і до 2 балів – за доповнення);
- за творче авторське есе по тематиці кожного зі змістовних модулів – до 12 балів;
- за контрольний тест – до 30 балів (по 1 балу за кожну вірну відповідь);
- за усну відповідь на іспиті – до 30 балів (до 10 балів – за кожне питання).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для екзамену, курсової роботи (проекту), практики
90 – 100	A	відмінно
83 – 89	B	добре
75 – 82	C	
68 – 74	D	
60 – 67	E	задовільно
35 – 59	Fx	незадовільно з можливістю повторного складання
0 – 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни